

Європейський вектор регуляторних вимог до страховиків

Нині в Україні відбувається обговорення та підготовка нової редакції закону «Про страхування», базового законопроекту, який встановлює правила гри для всієї страхової галузі. Проект даного закону враховує норми та положення Європейської Директиви 2009/138 щодо здійснення фінансово-господарської діяльності в страхуванні та перестрахованні «Solvency II». Однак, механічне перенесення європейських правил, механізмів та вимог не сприятиме розвитку страхового ринку України та й неможливе. Необхідним є врахування специфіки країни, сучасної економічної ситуації, набутий вітчизняний практичний досвід в галузі страхування, традиції та наукові надбання тощо.

Окрім того, в Європейському Союзі триває робота з перегляду нових вимог Європейської Директиви 2009/138 «Solvency II». Особливо це стосується питань встановлення норм та нормативів платоспроможності, обсягів та структури капіталу, його достатності, розміщення страхових резервів, контролю та звітності. Передбачається також уніфікація в класифікації у страхуванні.

Загалом, впровадження Євродирективи 2009/138 Solvency II в європейських країнах здійснюється вже досить давно. Так, даний документ було ухвалено ще в 2009 році та набув він чинності лише в 2016 році. За різними оцінками зарубіжних експертів й аналітиків витрати на підготовку до впровадження цієї Директиви склали від 1,0 до 2,0 млрд.євро. І це кошти європейських страхових компаній та наглядових (спостережних) органів.

При розробці цього масштабного документу були чітко окреслені завдання: встановлення єдиної системи регулювання страхової галузі завдяки уніфікації стандартів управління ризиками, забезпечення достатності капіталу страховика, прозорість фінансової звітності й порівнянність показників для власників та інвесторів. Європейської Директиви 2009/138 «Solvency II» складається з трьох частин: кількісні вимоги, якісні вимоги, розкриття інформації.

Після впровадження Директив з'ясували їх вплив на розвиток страхової галузі в Європі. Намагання знизити ризики завдяки підвищенню вимог до капіталізації страхових компаній спричинило зниження рівня віддачі від капіталу. А відтак різко впала інвестиційна привабливість страхової галузі. За статистичними даними лише за 5 років (з 2016 р. по 2020 р.) кількість страхових компаній в Європейському Союзі різко скоротилася. Аналогічну тенденцію спостерігаємо в Україні: підвищення рівня капіталізації, у тому числі, призвело до зменшення кількості страховиків через призупинення дії або відкликання ліцензії на проведення тих чи інших видів страхування.

З певними труднощами стикаються і перестрахові компанії, особливо ті, що здійснюють перестраховування ризиків стихійних лих та катастроф. У зв'язку з посиленням вимог до капіталу та щодо напрямків їх розміщення майже 35% обсягу перестраховування було використано на такий фінансовий інструмент, як катастрофічні облигації, а не виплачено перестраховикам в якості страхових премій.

Певні негативні наслідки мали місце й для страхувальників – споживачів страхових послуг. Підвищення вимог щодо капіталізації страхових компаній призвело до підвищення вартості страхових полісів.

Solvency II є найскладнішим пруденційним режимом для страхування в світі, має дуже високий рівень додаткових фінансових «подушок безпеки», створених заради захисту споживачів. Проте, це підриває конкурентність страхової галузі на світовому ринку.

Враховуючи такий негативний досвід функціонування страхових ринків європейських країн, Європейська комісія закликала Європейське управління зі страхування та пенсійного забезпечення (EIOPA) сформувати та надати технічні рекомендації для всебічного перегляду Директиви Solvency II. Було проведено два раунди публічних консультацій з цього питання та сформований фінальний звіт Єврокомісії й запропоновані законодавчі зміни. Окрім EIOPA, активну участь у процесі перегляду регламентуючих норм у страховій індустрії беруть й інші міжнародні організації, як Федерація європейських асоціацій ризик-менеджменту (FERMA), Федерація європейських страховиків і перестраховальників (Insurance Europe), Європейська асоціація актуаріїв (AAE), провідні аудиторські та консалтингові фірми тощо.

Перегляд положень Європейської Директиви 2009/138 «Solvency II» відбувається у напрямку спрощення вимог «Solvency II».

1. Основний акцент EIOPA та інших учасників процесу перегляду регламентуючих норм припадає на необхідність посилення принципу пропорційності. Даним принципом сформовані вимоги до платоспроможності та звітності страхових компаній перед регулятором. Пропонується зменшити кількість форм звітності, уніфікувати її показники та знизити рівень складності її формування та подання.

2. Пропонується застосовувати вимоги «Solvency II» «пропорційно характеру, масштабу, складності ризику, властивого конкретному страховикові». Адже в різних країнах Європи принцип пропорційності застосовується нерівномірно.

3. Експерти багатьох міжнародних організацій та провідні фахівці страхової галузі Європи запропонували збільшити порогові показники діяльності страховиків, які дозволяють не застосовувати до страхових компаній вимоги «Solvency II». Саме запропоновано дозволити державам збільшити поріг річного збору премій страховика з поточного розміру 5 млн.євро до 25 млн.євро. Тобто до невеликих страховиків, чий обсяг страхових премій буде менше 25 млн євро, вимоги Solvency II застосовуватися не будуть.

Для України це означає, що невеликі та середні страхові компанії залишаться на тих же правилах резервування і платоспроможності, які діють на теперішній час, оскільки чинний Закон України «Про страхування» щодо платоспроможності базується на підходах і параметрах, взятих з попередньої Євродирективи «Solvency I».

Новий вітчизняний законопроект в галузі страхування змінює вимоги до фінансового стану страхових компаній, а саме – щодо розміру їх статутного капіталу, який має бути 32,0 млн.грн для страховиків non-life та 48,0

млн.грн – для компаній зі страхування життя, відповідальності, кредитів та поруки. Нині ж чинна вимога для страхових компаній щодо статутного капіталу встановлена на рівні щонайменше 1,0 і 1,5 млн.євро відповідно – для тих страховиків, що вже функціонують і 10,0 млн.євро – для новостворених страхових компаній.

Європейський вектор змін на страхового ринку й трансформації регуляторного нагляду має багато позитивних аспектів, як : зручні умови і рівні правила діяльності для компанії будь-якого розміру і формату, у тому числі для кептивного страхового бізнесу, завдяки дотриманню принципу пропорційності щодо актуарних вимог і вимог щодо капіталізації; однакова практика застосування принципу пропорційності для всіх європейських країн; зниження вимог до рівня платоспроможності та збільшення переліку активів, дозволених для інвестування.

Відповідно, норми нового проєкту Закону України «Про страхування» мають бути приведені до європейських стандартів і передбачити такі зміни.

1. Для компаній, чії показники річного валового збору страхових премій будуть нижчими за новий поріг у 25 млн.євро, необхідно залишити чинні норми Закону (методики розрахунку резервів, диверсифікація активів для покриття резервів, напрямки їх інвестування, розмір мінімального капіталу тощо).

2. Адаптація вимог Євродирективи в українське суспільство повинна відбуватися поступово із врахування національних особливостей фінансового сектору економіки та вітчизняного страхового ринку. Адже сформовані вимоги «Solvency II» виявилися надто жорсткими навіть для європейських ринків і переглядаються в бік їх пом'якшення. Стан і показники українського ринку страхування суттєво відрізняються від ринків європейських країн і вимагають відповідної адаптації регуляторних вимог. Тому мають бути розроблені перехідні положення на певний термін.

Так, страхова премія на душу населення в Україні становить менше 50 євро на рік. Середній розмір страхового платежу на душу населення в Європі станом на 2017р. складає 2,2 тис.євро. В країнах Східної Європи, де страхові ринки не такі потужні, як у розвинутих країнах, цей показник вищий, ніж в Україні: в Румунії — 97,0 євро, в Латвії — 112,0, в Болгарії — 138,0, в Угорщині — 270,0, а в Польщі — 329,0 євро на душу населення.

3. Окрім посилення вимог до статутного капіталу (32,0 млн.грн. для страховиків загальної сфери страхування та 48,0 млн.грн. для страховиків сфери страхування життя, відповідальності, страхування кредитних ризиків та поруки) в законопроєкті зазначено, що страховик повинен також виконувати вимогу щодо мінімального розміру капіталу, його достатності, що має забезпечити покриття неочікуваних збитків від ризиків, які бере на себе страховик упродовж року.

4. Новий Закон запроваджує і ризик-орієнтований підхід регулювання та нагляду за страховиками. Мова йде про оцінку Національним банком України платоспроможності страхової компанії і виявлення ризиків на ранніх етапах їх прояву, щоб не допустити виходу компанії з ринку без виконання зобов'язань перед клієнтами, тобто для забезпечення здійснення страхових виплат.

5. Завдання нового Закону України «Про страхування» — зберігаючи європейський вектор на прозорість структури власників і безумовне виконання зобов'язань страховими компаніями, розробити такі умови й нормативні документи, які дозволять розвиватися всім сегментам страхового ринку, забезпечать доступність страхової послуги, сприятимуть присутності страхових компаній у регіонах та високому рівню конкуренції. Також необхідно створювати умови для підвищення привабливості української страхової галузі для вітчизняних та іноземних інвесторів, оскільки це є запорукою розвитку страхової індустрії відповідно до сучасних управлінських і технологічних вимог.

Отже, сучасні регуляторні вимоги щодо капіталу та його структури страхових компаній в Європейському Союзі орієнтуються на положення Європейської Директиви 2009/138 «Solvency II», які постійно адаптуються до реалій стану розвитку економіки та враховують кризові явища суспільної системи. Вітчизняні регуляторні вимоги до страхового бізнесу повинні здійснюватись в напрямку Європейського вектору трансформації та в подальшому забезпечити потужний розвиток страхової індустрії, привабливої для інвестора.